

**[KUKA
KUUNTELEE
KÖYHÄÄ?]**

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Köyhät aina keskuudessamme?

Jouko Karjalainen

Jäidenlähtöseminaari 9.5.2016

Käsitteiden käsittäminen

- Huono-osaisuus on monien tilanteiden ja prosessien (tarkoittamaton) seuraus
- Syrjäytyminen on alkanut yhä useammin tarkoittaa viranomaiskielenkäytössä aktivointitoimen nykyistä tai tulevaa kohdetta
- Onko syrjäytymisen käsite syrjäytettävissä?
- ”valitaan mukaan tai jätetään valitsematta – asettua valittavaksi”

Mitä on köyhyys?

- vastentahtoinen tilanne,
- rajoittaa olennaisesti mahdollisuuksia osallistua yhteiskuntaan
- **Absoluuttinen, subjektiivinen ja suhteellinen köyhyys**
- köyhyys ennen muuta taloudellista ahdinkoa, johon liittyy usein muita vaikeuksia
- arvioitavissa välillisesti erilaisina puutteina (esim. rahan, kulutuksen, terveyden tai asumisen)
- Yksiselitteisiä lukumääriä vaikea esittää

Tätä on köyhyys. Maksoin mandariinin kortilla ja banaanin käteisellä. Meni vikat rahat niin tililtä kuin lompakosta. Opintotukea ja palkkapäivää odotellessa (nainen n. 25 vuotta, Facebook 3K-ryhmä 30.4.2016)

Olen ollut elämäni aikana työharjoittelussa, työkokeilussa, työelämävalmennuksessa, työvoimakoulutuksessa, vuokratyöläisenä, palkattomana harjoittelijana, palkkatyöläisenä, provisiopalkkaisena, tarvittaessa työhön kutsuttavana, työttömänä, kelan päivärahalla, ansiosidonnaisella päivärahalla, karenssissa.

Minulla ei ole koskaan ollut palkallista kesälomaa ja en edes halua tietää tämän hetkisen eläkkeeni kertymää. Jos joku väittää, ettei Suomen työelämä ole vinksautanut, niin olen ymmälläni. Nainen n. 40 vuotta (Facebookin Kuka kuuntelee köyhää- ryhmä 15.9.2015)

”Eurooppa 2020” ja syrjäytymisriski

3 indikaattoria: syrjäytymisvaarassa ovat kotitaloudet, jotka ovat joko pienituloisia, aineellisessa puutteessa tai vajaatyöllisiä:

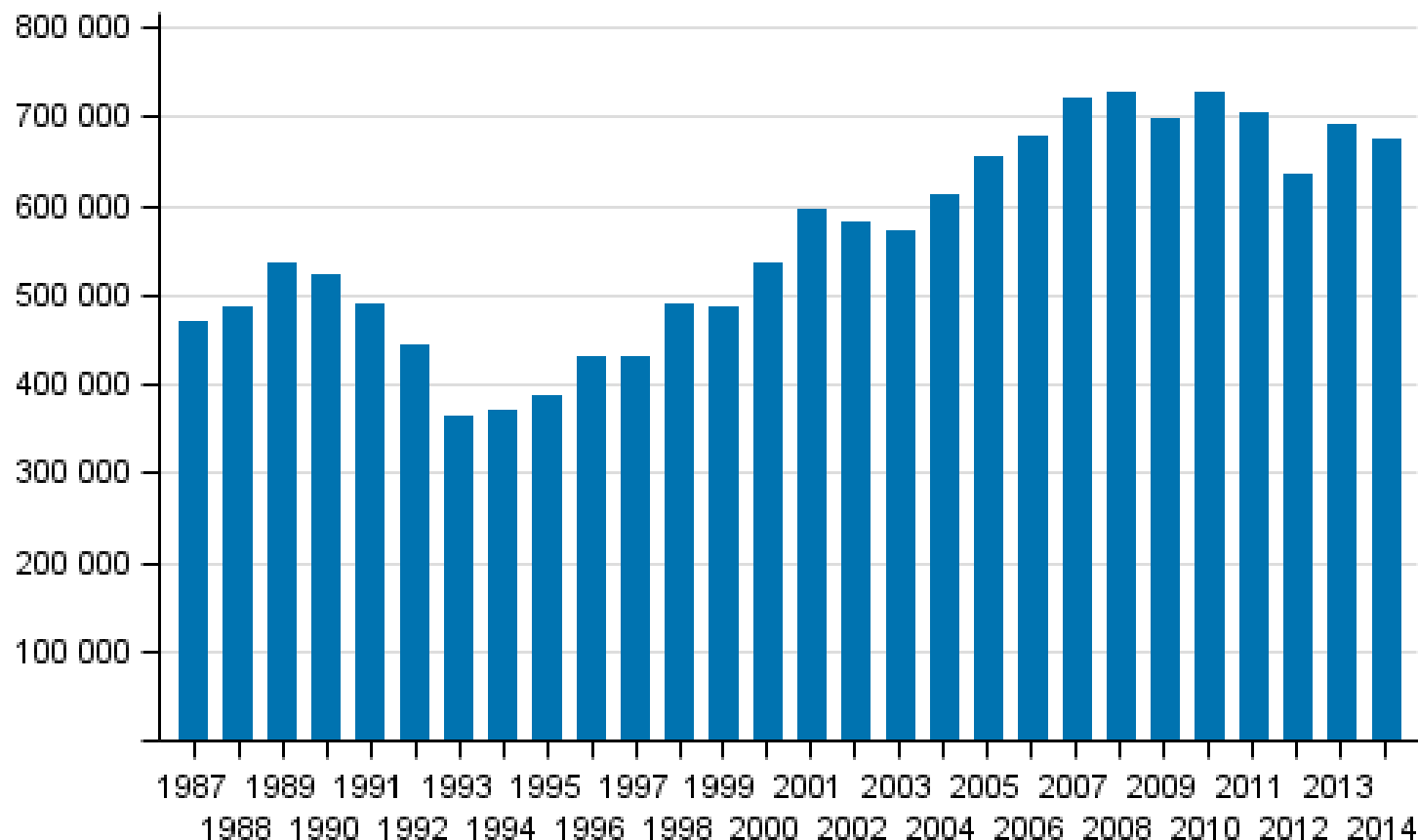
- **Pienituloisuus:** kotitaloudet, joiden käytettävissä olevat tulot ovat alle 60 prosenttia kansallisesta mediaanitulosta.
- **Aineellinen puute:** kotitaloudet, joilla on vähintään 4 mittarin 9 puutteesta.
- **Vajaatyölliset taloudet:** kotitaloudet, joiden yhteenlaskettu vuotuinen työllisyyspanos alittaa 25 % siitä ajasta, mikä olisi mahdollista.

Näillä kolmella mittarilla mitattuna EU:ssa oli köyhyysriskissä vuonna 2013 noin 123 miljoonaa ihmistä ja Suomessa noin 927 000.

(Tilastokeskus 2015)

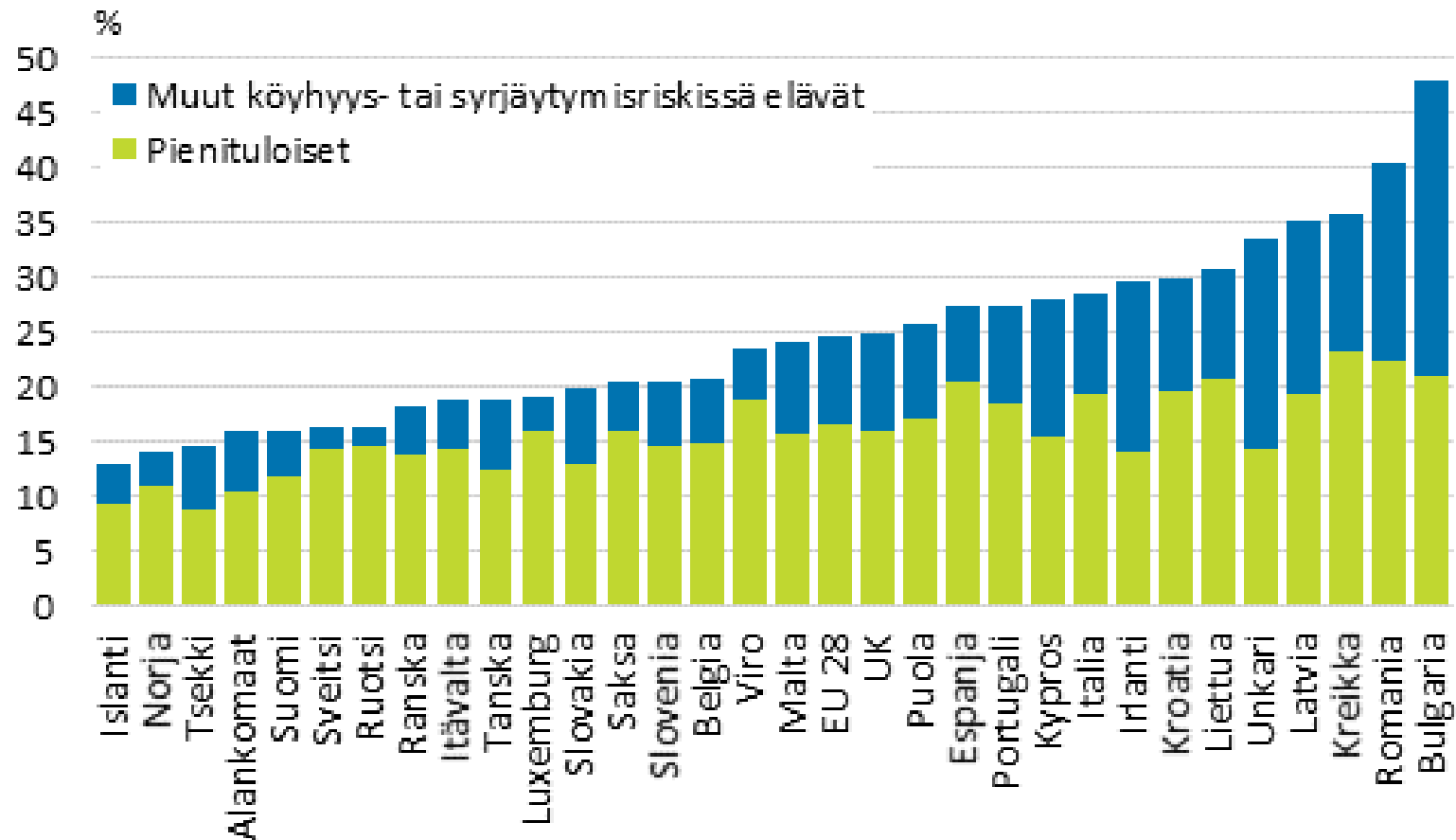

Pienituloisten määrä (60 % keskitulosta) Suomessa vuosina 1987–2014 (Tilastokeskus 2016)

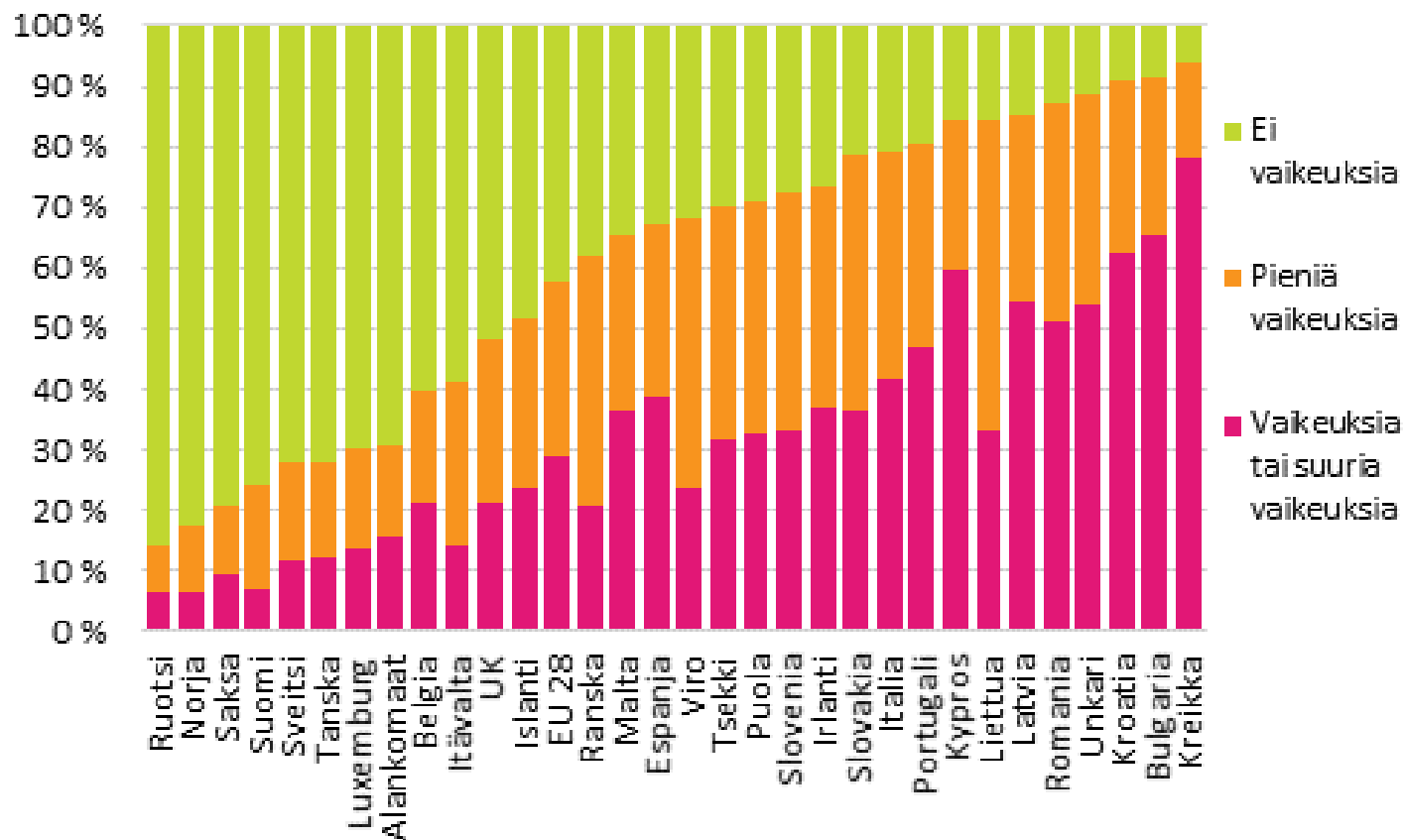

Köyhyys/syrjäytymisriskissä elävät

(Tilastokeskus 2015)

Kotitalouksien kokemat vaikeudet 2012

Aineellisen puutteen osoittimia

(Tilastokeskus 2015)

- Joka kymmenes suomalainen ei pysty maksamaan laskuja ajallaan.
- vajaa kolmannes suomalaisista on kykenemättömiä korjauttamaan vaikkapa yllättäen hajoavaa pesukonetta.
- Viikko lomaa poissa kotoa. Miltei viidenneksellä suomalaisista ei ole varaa pitää viikon lomaa. Romaniassa jopa kolme neljänestä väestöstä on sidottuja kotiinsa vuoden ympäri.
- Suomalaisista kahdeksalla prosentilla ei ole varaa hankkia autoa.
- Puhelin. Suomalaisilla ei ole ongelmia puhelimen hankkimisessa, ja EU-alueella vain noin prosentilla ihmisistä ei ole mahdollisuutta puhelimeen. Bulgariassa noin 4 prosentilla.

Köyhyys- ja syrjäytymisriskissä 2015

- Suomessa köyhyys- tai syrjäytymisriskissä oli 927 000 henkilöä eli 17,3 prosenttia väestöstä.
- Tämä on enemmän kuin vuosina 2011–2012, mutta vähemmän kuin vuonna 2010 (949 000, 17,9 prosenttia väestöstä).
- Köyhyys- ja syrjäytymisriskissä elävien osuus väestöstä on kasvanut kaikista vertailumaista eniten Kreikassa, 27,6 prosentista 35,7 prosenttiin vuodesta 2008 vuoteen 2012. 3 miljoonasta 3,9 miljoonaan

Vakava köyhyys

- Suomessa ”vakavassa köyhydessä” 118 000 eli 2,2 % väestöstä (Eurostat 2016), esim. Bulgariassa 34,4 %
- Puuttuu neljä seuraavista yhdeksästä asiasta: selviää yllättävistä kuluista, viikon loma poissa kotoa kerran vuodessa, proteiinipitoinen ateria joka toinen päivä, asunnon riittävä lämmitys, pesukone, televisio, puhelin, auto sekä selviää laskuista kuten lainanlyhennyksistä ja vuokrasta
- puuttuu seitsemän 13 hyödykkeestä

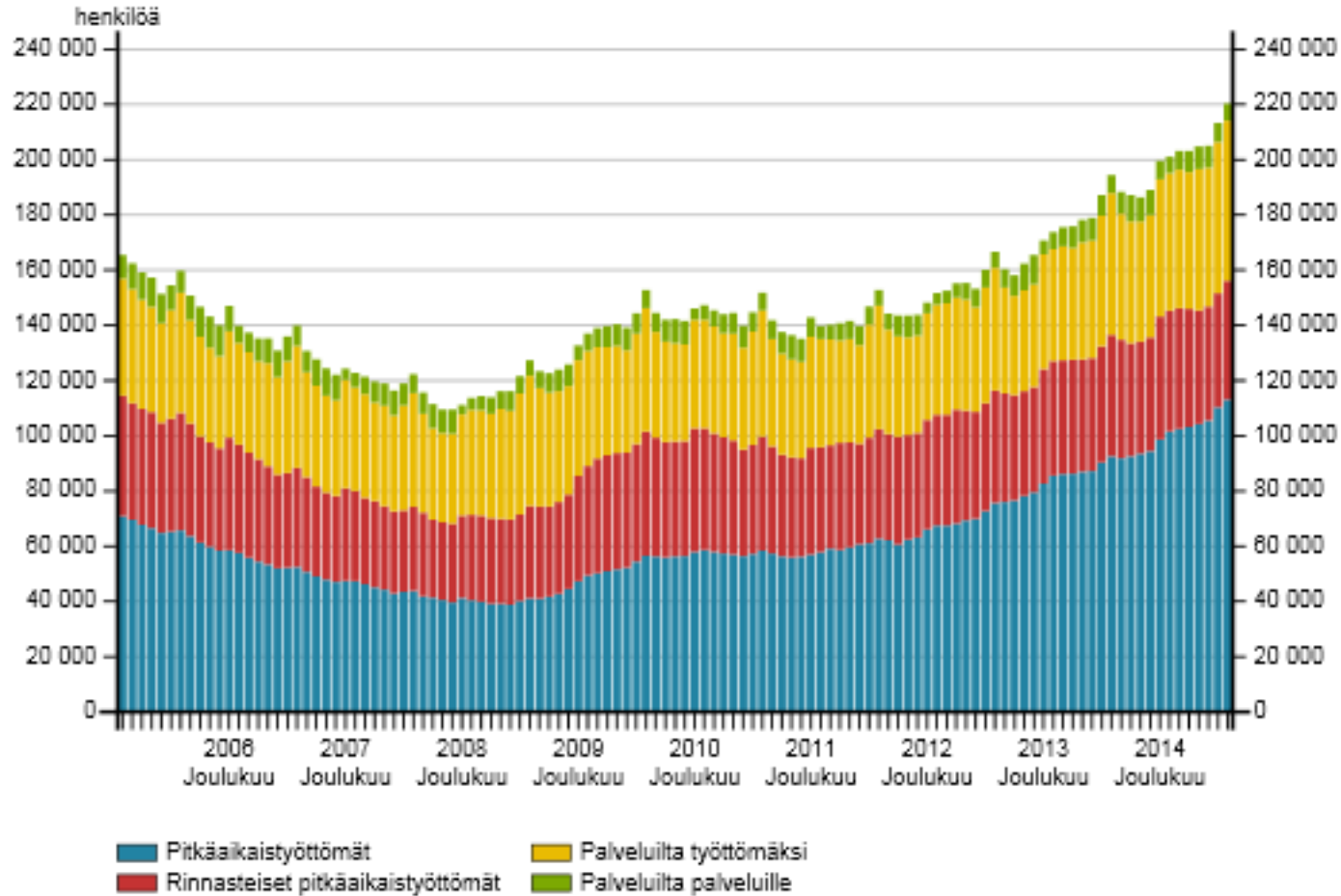

Naisen euro, miehen huono-osaisuus?

- 82 senttiä vai 97 senttiä?
- Ensimmäinen luku kertoo työmarkkinoiden ja työurien luonteesta ja eroista
- Jälkimmäinen palkkatasa-arvosta, samasta työstä maksettava palkkataso
- Pk-seudulla alle 25 v naisten vuositulot 107 % samanikäisistä miehistä
- Eläkeläisnaiset, etenkin yli 75 v
- Yksinhuoltaj(anais)ista kolmannes köyhyysriskissä
- Pitkäaikaisasunnottomista 90 % miehiä, vangeista 95 %

Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys) 2006 Tammikuu-2015 Heinäkuu

Työ- ja elinkeinoministeriö, työnvälitystilasto

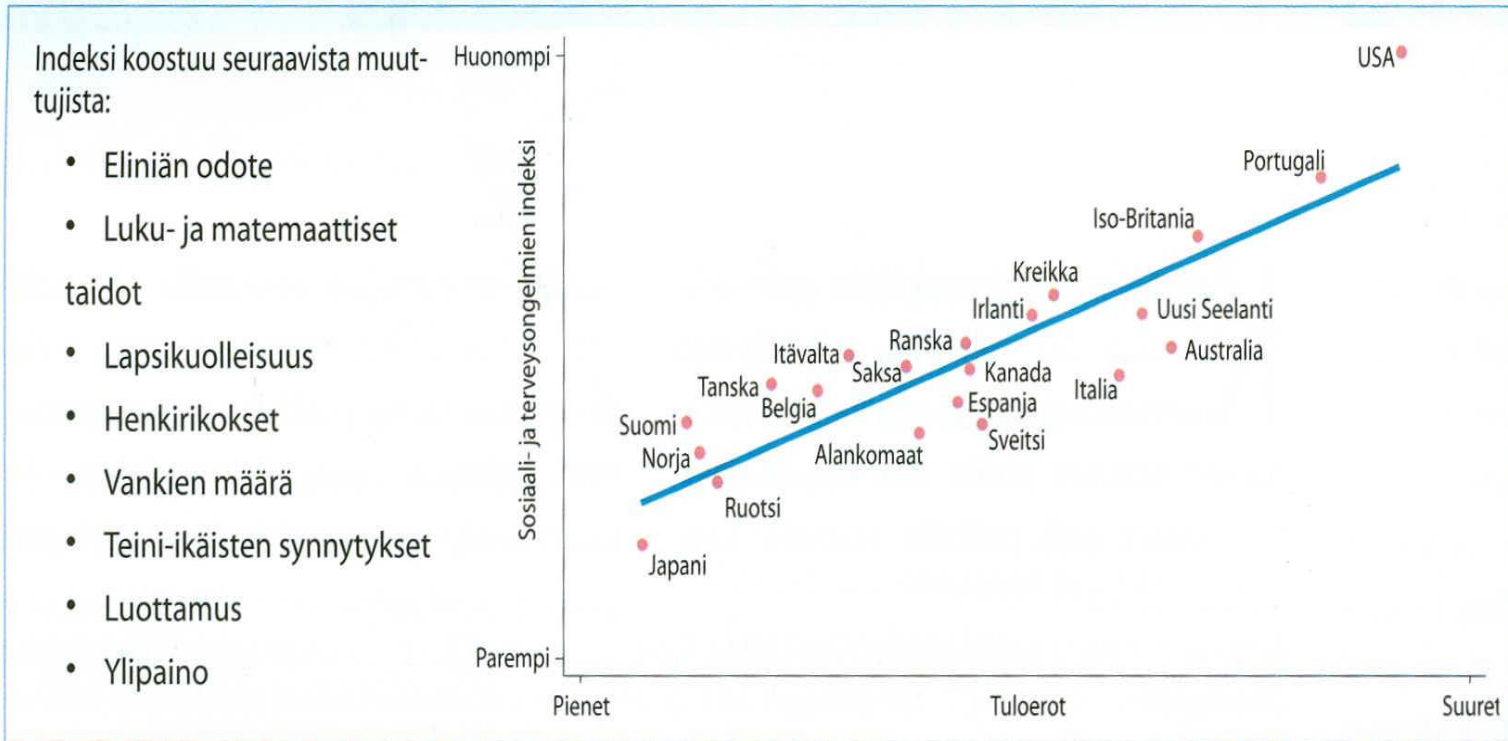
Kun tulonjaon eriarvoisuus kasvaa

- ihmisten välinen luottamus vähenee
- naisten asema heikkenee
- mielenterveysongelmat yleistyvät
- elinajan odote lyhenee
- lapsikuolleisuus kasvaa
- sukupovien välinen tuloriippuvuus kasvaa/
sosiaalinen nousu vaikeutuu
- eriarvoisuus koulutukseen hakeutumisessa kasvaa
- henkirikokset yleistyvät
- vankien määrä kasvaa

Richard Wilkinson and Kate Pickett: The Spirit Level: Why More Equal Societies Almost Always Do Better

Kuvio. Tulonjaon eriarvoisuuden (vaaka-akseli) yhteys terveys- ja sosiaalsiin ongelmien indeksiin (pystyakseli).

Lähde: www.equalitytrust.org.uk.

Kela-siirto ja sosiaalityön uudistaminen

- Sosiaalipalveluissa irti sektorilähtöisyydestä ja organisaatiokeskeisyydestä.
- Suoriteperustaisesta seurantaan (esim. ”Kela-listat”) tarkoituksenmukaisuuden mukaan, mitä kannattaa seurata ja mitä tietoa tarvitaan.
- Suoriteperustaisen seurannan ohella tarvitaan myös muunlaista (laadullista) seuranta- ja arviointitietoa.
- Palvelujen käyttäjien kokemukset ja tieto uudistusten lähtökohdaksi
- Asiakkaiden luottamuksen saavuttaminen?

**「 KUKA
KUUNTELEE
KÖYHÄÄ? 」**

Poiskäännyttäminen (Hänninen ym. 2007)

- Sivuuuttaminen
- Käännyttäminen
- Siirräntä
- Torjunta

Lähteitä

- Tilastokeskus (2015) http://www.stat.fi/til/tjt/2013/04/tjt_2013_04_2015-05-25_kat_002_fi.html
- Hietaniemi, Leena (2016): Lapsiköyhyysriski Helsingissä koko maata korkeampi. <http://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/lapsikoyhyysriski-helsingissa-koko-maata-korkeampi>
- Hänninen ym. (2007): Sakari Hänninen, Jouko Karjalainen, Kirsi-Marja Lehtelä (toim.) Pääsy kielletty! *Poiskäännynnäytämisen politiikka ja sosiaaliturva*, Stakes.
- Tilastokeskus, Työvoimakatsaus.1/2016
- TEM, Työnvälitystilasto. 2015.
- Tilastokeskus, Kansantalouden tilinpito. 2015

Hyvinvoinnin todellinen käänköpuoli (YK:n rekisteröimiä pakolaisia)

- Maailmassa tällä hetkellä 60 miljoonaa YK:n rekisteröimää pakolaista, joista
- 2/3 konfliktimaiden maansisäisiä pakolaisia
- eniten pakolaisia vastaanottaneet maat
 - Turkki 1,6 miljoonaa
 - Pakistan 1,5 miljoonaa
 - Libanon 1,15 miljoonaa
 - Iran 980 000
 - Etiopia 660 000
 - Jordan 655 000
 - Suomeen tulossa 2-30 000?

